

Ivan Sergejevič

TURGENEV

A portrait of Ivan Turgenev, an elderly man with a full white beard and hair, wearing a dark suit and a white shirt with a dark tie. He is looking slightly to the right of the viewer with a thoughtful expression, his right hand raised near his chin.

**Poľovníkove
zápisky**

EUROPA

Ivan Sergejevič

TURGENEV

**Poľovníkove
zápisky**

edícia
PREMENA
zväzok 20

EUROPA

Иван Сергеевич Тургенев: Записки охотника

Ivan Sergejevič Turgenev: Poľovníkove zápisky

Preklad © Ján Ferenčík, dedičia 2010

Cover design © Martin Vrabec 2010

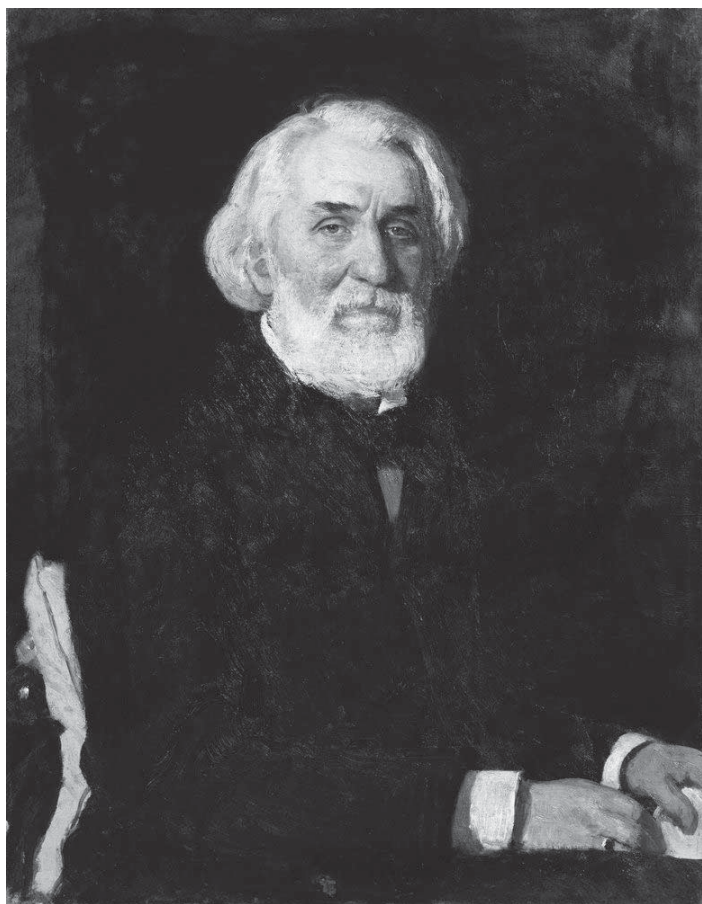
Layout © bee&honey, s.r.o. (www.beeandhoney.sk) 2010

Ako dvadsiaty zväzok edície Premena

vydalo © Vydavateľstvo Európa, s.r.o. 2010

www.vydavatelstvo-europa.sk

ISBN 978-80-89111-63-3

Нв. Тургенев

Tchor a Kalinyč

Ak ste niekedy prechádzali z Bolchavského okresu do Žizdrinského, iste vám udrhel do očí výrazný rozdiel medzi typom ľudí v Orlovskej gubernii a kalužským typom. Orlovský sedliak je nižšej postavy, prihrbený, nevlúdny, pohľad má gánivý, býva v chatnej osikovej chalúpke, chodí robiť na panské, obchodu sa nevenuje, mizerne sa stravuje, nosí lykové krpce; kalužský sedliak nechodí na panské, ale odvádza obrok, býva v priestrannej borovicovej drevenici, je vysoký, pohľad má veselý a smelý, pleť čistú a bielu, obchoduje s olejom a dechtom a vo sviatok nosí čižmy. Orlovská dedina (máme na mysli východnú časť Orlovskej gubernie) sa zvyčajne rozkladá prostred rozoraných polí v blízkosti úžľabiny, ktorú ako-tak upravili na špinavé jazierko. Okrem niekoľkých rakýt, kde sa vždy môžete uchýliť, a dvoch, troch tenkých briez na verstu ďaleko nezočíte nijaký stromček; chalúpka sa chúli k chalúpke, strechy sú pokryté zhnitou slamou... Kalužské dediny, naopak, väčšinou obkolesuje les; chalupy stoja voľnejšie a rovnejšie a sú pokryté doskami; vráta sa dajú pevne uzavrieť a prútený plot okolo záhumnia nie je rozváľaný a vyvrátený, nepozýva na návštevu každú zatúlanú sviňu... Aj poľovník má v Kalužskej gubernii lepšie podmienky. V Orlovskej gubernii o takých päť rokov zmiznú posledné lesy i kroviská,* a o močiarioch ani neslýchať, kým v Kalužskej sa lesné rezervácie rozkladajú na stovkách a močiare na desiatkach vierst, ešte vždy sa tu vyskytuje ušľachtilý vták tetrov, darí sa tu dobromyseľnej močiarnici a usilovná jarabica svojím prudkým vzlietnutím obveseľuje i ľaká strelca a jeho psa.

Pri svojich poľovníckych potulkách v Žizdrinskom okrese som sa stretol v poli a zoznámil s istým drobným kalužským zemanom Polutykinom, náruživým poľovníkom, a teda znamenitým človekom. Mal, pravda, aj svoje slabôstky, napríklad, uchádzal sa o ruku všetkých bohatých dievok v gubernii, a keď

---

* V Orlovskej gubernii nazývajú súvislé masívy krovia „ploščaďami“, t.j. „plošinami“, orlovské nárečie sa vôbec vyznačuje množstvom írečitých, často veľmi výstižných, ale niekedy dosť neslušných slov a výrazov. (Pozn. autora.)

dostal košom a vykázali ho z domu, sa skormúteným srdcom vylieval svoj žiaľ pred všetkými priateľmi a známymi, a rodičom dievok naďalej posielal do daru kyslé broskyne a iné nezrelé plody zo svojho sadu; rád opakoval ten istý žart, ktorý nikdy nikoho nerozosmial, hoci pán Polutykin bol presvedčený, že je výborný, vychvaloval literárne diela Akima Nachimova a poviedku Pinna, zajakával sa, svojmu psovi dal meno Astronóm, miesto p r e d s a, hovoril p r e d s i l e n a vo svojej domácnosti zaviedol francúzsku kuchyňu, ktorej tajomstvo, podľa názoru kuchára, spočívalo v tom, že sa úplne zmenila prirodzená chuť všetkých jedál; mäso u tohto majstra-gastrónoma razilo rybinou, rybacina hubami, makaróny strelným prachom, pritom sa však ani jediná mrkvička neprešmykla do polievky, kým nedostala podobu kosoštvorca alebo lichobežníka. No odhliadnuc od týchto nemnohých a bezvýznamných nedostatkov, bol pán Palutykin, ako sme už spomenuli, znamenitý človek.

Hneď v prvý deň našej známosti ma pán Polutykin pozval na noc k sebe.

- Ku mne je to päť vierst, - doložil. - Peši by to bolo priďaleko: zjédeme najprv ku Tchorovi. - (Čitateľ mi iste prepáči, že nereprodukuje jeho zajakávanie.)

- A kto je to Tchor?

- Môj sedliak... Odtiaľto je k nemu len na skok.

Pobrali sme sa k nemu. Prostred lesa na vyklčovanej a obrobenej čistine stála osamelá Tchorova usadlosť. Skladala sa z niekoľkých borovicových zrubov, pospájaných plotom; hlavná budova mala vpredu, po celej dĺžke ostrešie podporeté tenučkými stĺpikmi. Vošli sme dnu. Privítal nás vysoký, pekný, asi dvadsaťročný mládenec.

- Á, Feďa! Tchor je doma? - opýtal sa ho pán Polutykin.

- Nie, Tchor odišiel do mesta, - odvetil mládenec s úsmevom, pri ktorom odhalil rad snehobielych zubov. - Rozkážete zapriaľnuť do koča?

- Hej, braček, do koča. A dones nám kvasu.

Vošli sme do chalupy. Ani jediná jarmočná farbotlač nepokrývala čisté brvnové steny, v kúte pred ťažkou ikonou v striebornom obložení blikala lampôčka, lipový stôl bol nedávno

ohobľovaný a umytý, medzi brvnami a po zárubniach oblokov nepobiehali vrtké prusy a neskrývali sa zádumčivé šváby. Mládenec o chvíľku doniesol veľký biely džbán, plný dobrého kvasu, velikánský okruch chleba a zo desať kvasených uhoriek na drevenej miske. Postavil všetko toto jedivo na stôl, oprel sa o dvere a s úsmevom sa na nás zahľadel. Ešte sme ani nedojedli, už pred vchodom zahrkotal koč. Vyšli sme von. Zo pätnásťročný kučeravý, červenolící chalan sedel na baku a s námahou udržoval na mieste vykŕmeného strakatého žrebca. Okolo koča stálo zo šesť mladých obrov, ktorí sa veľmi ponášali na seba a na Fed'u. - To sú všetko Tchorovi synovia! - poznamenal Polutykin. - Všetko Tchoríci, - doložil Fed'a, ktorý vyšiel za nami na schodíky, - a to ešte nie sme všetci: Potap je v hore a Sidor odišiel so starým Tchorom do mesta... Počuj, Vasia, - pokračoval, nakažujúc kočišovi, - uháňaj ako vietor - viezeš urodzeného pána. Iba na výmol'och dávaj pozor, choď pomalšie: mohol by si koč dolámať i urodzenému pánovi brucho rozbúriť! - Ostatní Tchoríci sa usmiali Fed'ovmu žartu. - Posad'te Astronóma! - slávnostne zvolal pán Polutykin. Fed'a so zjavným pôžitkom zdvihol škeriaceho sa psa a položil ho na dno koča. Vasia mykol opratami a koč sa rozbehol. - Hento je moja kancelária, - povedal mi zrazu pán Polutykin a ukázal na nevelký nízky domček. - Chcete tam zájsť na chvíľu? - Prosím. - Teraz je prázdna, - poznamenal, schádzajúc z koča, - ale aj tak si ju hodno obzrieť. - Kancelária sa skladala z dvoch prázdnych miestností. Zo záhumnia pribehol strážca, jednooký starec. - Dobrého zdravia, Miňajič, - oslovil ho pán Polutykin. - A kde je voda? - Jednooký starec zmizol a zaraz sa vrátil s fľaškou vody a dvoma pohármi. - Okoštujte, - povedal mi Polutykin, - to je dobrá pramenistá voda. - Vypili sme po pohári a kým sme pili, starký sa nám klaňal po pás. - No teraz hádam môžeme ísť ďalej, - vyhlásil môj nový priateľ. - V tejto kancelárii som predal kupcovi Allilujevovi štyri jutrá lesa za výhodnú cenu. - Nasadli sme do koča a o pol hodiny sme už vchádzali do dvora panského sídla.

- Prosím vás, povedzte mi, - spýtal som sa Polutykina pri večeri, - prečo Tchor žije oddelene od vašich ostatných sedliakov?

- Povieť vám, prečo: to je múdry chlap. Bude to zo dvadsať rokov, čo mu zhorela chalupa; vtedy prišiel za mojím nebohým oteckom a vraví: „Nikolaj Kuzmič, dovoľte sa mi osadiť vo vašom lese na slatine. Budem vám platiť dobrý obrok.“ - „Načo by si sa osádzal na slatine?“ - „Prečo nie: lenže ma potom neráňte používať na nijakú inú robotu, urodzený pán, iba mi stanovte obrok, aký sám chcete.“ - „Päťdesiat rubľov ročne!“ - „Prosím.“ - „Ale upozorňujem ťa, nijaké nedoplatky!“ - „Pravdaže, nijaké nedoplatky...“ Tak sa osadil na slatine. Odvtedy ho volajú Tchorom.

- A zbohatol? - opýtal som sa.

- Zbohatol. Teraz mi platí sto rubľov obroku a ešte mu ho možno podvýším. Už som mu neraz vravel: „Tchor, vykúp sa, radím ti, vykúp sa...!“ Ale on ma, potvora, presviedča, že nemá z čoho; vraj nemá peňazí... Prosím vás, kto by mu veril...!

Na druhé ráno sme sa hneď po raňajkách znova vybrali na poľovačku. Keď sme prechádzali cez dedinu, pán Polutykin kázal kočišovi zastať pred nizučkou chalupou, a keď sme zastali, hlasno zavolať: „Kalinyč!“ - „Zaraz, milosťpán, zaraz,“ ozval sa hlas zo dvora, „krpec si uväzujem.“ Pohli sme sa krokom; za dedinou nás dohonil vysoký, chudý štyridsiatnik s malou, dozadu vyvrátenou hlavou. Bol to Kalinyč. Jeho dobromyseľná počerná tvár, kde-tu poďobaná kiahňami, zapáchala sa mi od prvej chvíle. Kalinyč (ako som sa neskôr dozvedel) chodil každý deň s pánom na poľovačku, nosil mu tašku, niekedy aj pušku, dával pozor, kde sadajú vtáky, chodil po vodu, zbieral jahody, staval koliby, behal po vozík; bez neho pán Polutykin nespravil ani krok. Kalinyč bol veľmi veselej a miernej povahy, jednoducho si ticho pospevoval, bezstarostne sa obzeral okolo seba, trošička fufnal, keď sa usmieval, prižmuroval jasnobelasé oči a často si chytil riedku končistú bradu. Kráčal nenáhlivo, ale veľkými krokmi, zľahka sa opierajúc o dlhú tenkú paličku. Cez deň sa so mnou neraz púšťal do reči, obsluhoval ma bez otrockej poníženeosti, ale na svojho pána dozeral ako na decko. Keď nás neznesiteľná poludňajšia páľava donútila hľadať úkryt, zaviedol nás k svojmu včelínu hlboko v lese. Kalinyč nám otvoril chatrčku ovešanú snopčekmi suchých voňavých

bylín a uložil nás na čerstvé seno, natiahol si na hlavu akési vrece so sieťkou, vzal nôž, hlinený hrniec a dymiace polienko a pobral sa k úľu vyrezať nám plást. Zapili sme priezračný teplý med pramenistou vodou a zaspali sme pri jednotvárnom bzúčaní včiel a neumlkajúcom šepote lístia.

Zobudil ma ľahký závan vánku... Otvoril som oči a zazrel som Kalinyča: sedel na prahu odchylených dverí a vyrezával lyžicu. Dlhو som sa kochal jeho tvárou, krotkou a jasnou ako večerné nebo. Aj pán Polutykin sa zobudil. Nevstali sme hneď. Po dlhom chodení a hlbokom spánku bolo príjemné nehybne ležať na sene: telo si hovie a je malátne, tvár je zľahka rozhorúčená, sladká lenivosť zatvára oči. Napokon sme vstali a znova sme sa pobrali na potulky až do večera. Pri večeri som znova zaviedol reč na Tchora a Kalinyča. - Kalinyč je dobrý chlap, - povedal mi pán Polutykin, - usilovný a ochotný človek, ale gazdovstvo predsi len nemôže mať v poriadku: ja ho ustavične vyťaham z práce. Každý deň chodí so mnou na poľovačku... Uznajte - aké gazdovanie. - Uznal som, že má pravdu, a pobrali sme sa spať.

Na druhý deň musel pán Polutykin odcestovať do mesta, lebo sa pravotil so susedom Pičukovom. Sused Pičukov mu odorol z pôdy a na odoranom ešte zmlátil jeho poddanú. Na poľovačku som sa vybral sám a pred večerom som zašiel k Tchorovi. Vo dverách chalupy ma privítal plešivý, nízky, plecnatý a urastený stavec - sám Tchor. Zvedavo som si obzeral tohto Tchora. Tvárou pripomínal Sokrata: mal také isté vysoké hrboľaté čelo, malé očká a nos dohora. Vošli sme spolu do chalupy. Feďa, ktorého som už poznal, doniesol mi mlieko a čierny chlieb. Tchor si sadol na lavicu a dal sa so mnou do reči, náramne spokojne si pohládzajúc kučeravú bradu. Zdalo sa mi, že si je vedomý svojej dôstojnosti, rozprával a pohyboval sa pomaly a len zriedka sa usmial popod dlhé fúzy.

Diškurovali sme o siatbe, o úrode, o roľníckom živote... Zdalo sa, že vo všetkom so mnou súhlasí; iba neskôr som sa zahanbil a pocítil som, že nehovorím dobre... Vznikla akási čudná situácia. Tchor sa niekedy vyjadroval zložito, zrejme z opatrnosti... Toto je malá ukážka nášho rozhovoru:

- Počuj, Tchor, - povedal som mu, - prečo sa nevykúpiš od svojho zemepána?

- A načo by som sa vykupoval? Takto poznám svojho pána i svoj obrok... náš pán je dobrý.

- Ale na slobode je predsa len lepšie, - poznamenal som.

Tchor pozrel na mňa zboku.

- To sa vie, - vyhlásil.

- Tak prečo sa nevykúpiš?

Tchor pokrútil hlavou:

- A kde by som na to vzal, milosťpán?

- To mi nehovor, starký...

- Ak sa Tchor stane slobodným človekom, - pokračoval potichu, akoby pre seba, - každý, kto nenosí bradu, bude mu rozkazovať.

- Tak si ohoľ bradu aj ty.

- Čože len brada! Brada je ako tráva - dá sa skosiť.

- No a čo?

- Potom sa Tchor istotne dostane rovno medzi kupcov; kupcom sa dobre žije, ale aj tí nosia bradu.

- No čo, veď aj ty sa zapodievaš obchodom? - opýtal som sa ho.

- Troška obchodujeme s olejom a s dechtom ... Tak ako, milosťpán, dám ti zapriať do koča?

„Máš dobre podrezaný jazyk a si potmehúd,“ pomyslel som si.

- Nie, - povedal som nahlas, - nepotrebujem koč; zajtra sa chcem potúlať tuto na okolí a ak dovolíš, prespím u teba v senníku.

- Nech sa páči. Ale bude sa ti tam dobre spať? Nakážem ženám, aby ti prestreli plachtu a doniesli vankúš. - Hej, ženy! - zavolať vstávajúc. - Ženy, poďte sem...! Feďa, ty choď s nimi. Lebo ženy sú hlúpe stvorenia.

O štvrt' hodiny ma Feďa s lampášom odprevadil do senníka. Zvalil som sa na voňavé seno, pes sa mi skrútil pri nohách. Feďa mi zaželel dobrú noc, dvere zavřzjali a zaplesli sa. Dost' dlho som nemohol zaspať. K dverám podišla krava a zo dva razy hlasno zafučala, pes na ňu povýšene zavrčal; popri

senníku prešla zádumčivo krochajúca sviňa; kdesi nablízku začal kôň žrať seno a fřkať... napokon som zaspal.

Fed'a ma zobudil na svitaní. Tento veselý smelý parobok sa mi veľmi páčil, a nakoľko som si všimol, bol aj miláčikom starého Tchora. Podarene sa navzájom prekárali. Starký ma vyšiel pozdraviť. Nevie, prečo - či preto, že som strávil noc pod jeho strechou, a či z dajakého iného dôvodu - správal sa Tchor ku mne oveľa milšie ako včera.

- Samovar je prichystaný, - povedal mi s úsmevom, - poď, ideme raňajkovať.

Zasadli sme za stôl. Mocná žena, jedna z jeho neviest, doniesla šechtár s mliekom. Synovia rad-radom vchádzali do izby.

- Máš chlapov ako hora! - prihovoril som sa starkému.

- Hej, - odvetil a odhryzol si kúsoček cukru. - Myslím, že sa na mňa a na moju starú nemôžu ponosovať.

- A všetci žijú pri tebe?

- Všetci. Sami tak chcú.

- A všetci sú ženatí?

- Henten loptoš sa mi nechce oženiť, - ukázal na Fed'u, ktorý, ako zvyčajne, stál opretý o dvere. - Vaska je ešte mladý, môže počkať.

- A načo by som sa ženil? - ohradil sa Fed'a. - Mne je aj tak dobre. Načo mi je žena? Aby som sa s ňou vadil?

- No len nevrav... ja ťa poznám! Strieborné prstienky nosíš... Ty by si len okolo panských slúžok obsmrdal... ‚Dajte pokoj, nehanebníci!‘ - pokračoval starký, napodobňujúc chyžné. - Poznám ťa ja, ty pánča!

- A čo je na žene dobré?

- Žena je robotnica, - vážne vyhlásil Tchor. - Žena je chlapovi slúžka.

- Načo mi je robotnica?

- No, no, ty máš najradšej, keď si za teba iný prsty páli. Poznám ja takých ako ty.

- Keď je tak, ožeň ma. No? Prečo nič nevravíš?

- No dobre, prestaň už, ty šašo. Tuto urodzeného pána unúvame. Neboj sa, ožením ťa... Milost'pán, nehnevaj sa naňho: vidíš, malé decko, ešte nemá rozumu.

Fed'a pokrútil hlavou.

- Tchor je doma? - ozval sa za dverami známy hlas a do miestnosti vstúpil Kalinyč s kytkou poľných jahôd, ktoré natrihal pre svojho priateľa Tchora. Starký ho radostne privítal. S prekvapením som hľadel na Kalinyča: naozaj som nečakal takéto „nežnosti“ od sedliaka.

V ten deň som šiel na poľovačku o dobré štyri hodiny neskôr ako zvyčajne a nasledujúce tri dni som strávil u Tchora. Zaujímali ma moji noví známi. Nevieť, čím som si získal ich dôveru, ale zhovárali sa so mnou nenútene. S pôžitkom som ich počúval a pozoroval. Boli to dvaja celkom odlišní ľudia. Tchor bol človek vecný, praktický, schopný organizátor, racionalista; Kalinyč, naopak, patril k idealistom a romantikom, k nadšencom a rojkom. Tchor mal zmysel pre realitu, a preto si vystaval dvorec, nasporil peniažky, znášal sa so zemepánom a ostatnými vrchnosťami; Kalinyč chodil v lykových krpcoch a všelijako sa pretľkal. Tchor naplody kopu detí, poslušných a svorných; Kalinyč mal kdesi ženu, ktorej sa bál, ale deti nikdy nemal. Tchor presne vedel, čo si myslieť o pánu Polutykinovi; Kalinyč hľadel so zbožnou úctou na svojho pána, Tchor mal rád Kalinyča a ochraňoval ho; Kalinyč mal rád Tchora a vážil si ho. Tchor hovoril málo, usmieval sa pod fúz a myslel si svoje; Kalinyč rozprával zápalisto, i keď nemal takú výrečnosť ako smelý fabrický robotník... Ale Kalinyč mal niektoré prednosti, ktoré uznával aj sám Tchor; napríklad, vedel zariekať krvácanie, zľaknutie, besnotu, vedel vyháňať hlísty; bol dobrý včelár a mal šikovnú ruku. Tchor ho v mojej prítomnosti poprosil, aby mu voviedol do maštale koňa, ktorého práve kúpil, a Kalinyč so svedomitou dôležitosťou splnil žiadosť starého skeptika. Kalinyč mal blízky vzťah k prírode, Tchor zasa k ľuďom a k spoločnosti; Kalinyč nerád mudroval a všetkému slepo veril, Tchor sa vedel povzniesť až k ironickému pohľadu na život. Mnoho videl, mnoho vedel a ja som sa od neho veľa naučil; napríklad, z jeho rozprávania som sa dozvedel, že každé leto pred kosbou sa v dedine zjaví malý vozík zvláštneho tvaru. Na tom vozíku sedí chlap v kaftane a predáva kosy. V hotovosti pýta rubel' dvadsaťpäť kopejok, pol druhu rubľa v asignáciách, ak dáva na

dlžobu, pýta tri ruble a strieborniak. Všetci sedliaci, prirodzene, kupujú na dlžobu. O dva-tri týždne sa zjaví znova a žiada peniaze. Sedliak práve zožal ovos a má z čoho zaplatiť; ide s kupcom do krčmy a tam sa už porátajú. Poniectori zemepáni prišli na myšlienku nakúpiť kosy za hotové a dávať ich sedliakom na dlžobu za tú istú cenu; ale sedliaci boli nespokojní, ba až zronení; obrali ich o potešenie brinkať kosou, počúvať jej zvuk, obracať ju v rukách a zo dvadsať ráz sa spytovať prešibaného predavača z mesta: „A povedz, chlape, nie je kosa priveľmi oné?“ Rovnaká procedúra sa odohráva aj pri nákupe kosákov, len s tým rozdielom, že sa do veci zamiešajú ženy, ktoré niekedy samého predavača donútia, aby ich v ich vlastnom záujme zmlátil. Ale najviac vytrpia ženy pri inej príležitosti. Dodávateľia surovín pre papierne zverujú nákup handier osobitnému druhu ľudí, ktorých v daktorých okresoch volajú „orlami“. Takýto „orol“ dostane od kupca zo dvesto rubľov v asignáciách a vyberie sa na lov. Ale na rozdiel od ušľachtilého vtáka, po ktorom dostal svoje pomenovanie, neútočí otvorene a smelo, naopak, „orol“ sa uchyluje k lišiacstvu a prefikanosti. Nechá svoj vozík dakde v kríkoch pri dedine a pustí sa peši po záhumniach a zadných dvoroch ako voľajaký náhodný chodec alebo prosto tulák. Ženy hneď vycítia, že je nablízku, a prikrádajú sa k nemu. Raz-dva sa dojednávajú. Za pár medenákov predá žena „orlovi“ nielen všetky nepotrebné handry, ale často aj mužovu košeľu a vlastnú sukňu. V poslednom čase ženy pokladajú za výhodnejšie krahnúť z vlastného a predávať touto cestou konopné vlákno, najmä zrebe - dôležité rozšírenie a zdokonalenie obchodného podnikania „orlov“! No chlapi prišli ženám na tieto figle a pri najmenšom podozrení, pri nepatrnom náznaku, že sa nablízku zjavil „orol“, rýchlo a bez meškania urobia nápravné a ochranné opatrenia. Veď je to naozaj na jed! Predávať konopné vlákno je ich robota - a naozaj ho predávajú, ale nie v meste - do mesta by sa museli terigať sami - lež prichádzajúcim nakupovačom, ktorí nemajú mincier, a preto konope nevážia, ale rátajú na hrste: nemusím vám vysvetľovať, akú hrst' má ruský človek, najmä ak sa „usiluje“? - Ako človek neskúsený, dedinských pomerov neznaľý napočúval som sa

podobných historiek do sýtosti. Ale Tchor nielen rozprával, aj sám sa ma na všeličo vypytoval. Dozvedel sa, že som bol v cudzine, a to podnietilo jeho zvedavosť... Kalinyč za ním nezaostával, ale väčšmi ho dojímali opisy prírody, hôr, vodopádov, nezvyčajných budov a veľkých miest; Tchor sa zaujímal o otázky administratívneho a politického usporiadania. Preberal všetko po poriadku: „Ako je to tam u nich - ako u nás, a či inakšie...? Tak povedz, milost'pán - ako je to...?“ - „Aj-jaj, bože môj dobrotivý!“ vykrikoval Kalinyč, počúvajúc moje rozprávanie. Tchor mlčal, s'ahoval husté obrvy a len kedy-tedy utrúsil poznámku, ako „toto by pre nás nebolo, ale tamto je dobré - to je poriadok“. Nie som schopný zopakovať všetky jeho otázky, ani to nie je potrebné; ale po všetkých našich debatách som dospel k presvedčeniu, ktoré istotne prekvapí čitateľov - k presvedčeniu, že Peter Veľký bol predovšetkým Rus, a to práve svojimi reformami. Ruský človek je natoľko presvedčený o svojej sile a odolnosti, že je ochotný aj zlomiť si väz: neveľmi sa zapodieva svojou minulosťou a smelo hľadá dopredu. Čo je dobré, to sa mu páči, čo je rozumné, rád prevezme a je mu celkom jedno, odkiaľ to pochádza. Svojím zdravým úsudkom si ochotne utiahne zo suchopárneho nemeckého rozumu; no Nemci sú - ako vyhlásil Tchor - náramne zaujímavý národ, a on sa od nich rád podučí. Vďaka svojmu výnimočnému postaveniu a faktickej nezávislosti porozprával mi Tchor veľa takého, čo by som z iného, ako vravia sedliaci, ani kliešťami nevytiahol, ani palicou nevytĺkol. Tchor presne chápal svoje postavenie. V rozhovoroch s ním som po prvý raz počul prostú, múdru reč ruského nevoľníckeho sedliaka. Jeho vedomosti boli svojím spôsobom dosť rozsiahle, ale čítať nevedel; Kalinyč vedel. „Tomu lapajovi učenie šlo ľahko do hlavy,“ poznamenal Tchor, „ani včely mu jakživ nehynuli.“ - „A deti sa ti naučili čítať a písať?“ Tchor chvíľu mlčal. „Feďa vie.“ - „A ostatní?“ - „Ostatní nevedia.“ - „A prečo?“ Starký neodpovedal a zmenil tému rozhovoru. Treba poznamenať, že čo ako bol múdry, predsa mal veľa predsudkov a predpojatostí. Napríklad, ženami z hĺbky duše opovrhoval a keď mal dobrú náladu, posmieval sa im a ut'ahoval si z nich. Jeho žena, stará hašterivá osoba, celý

deň vylihovala na peci, jednostaj frflala a vadila sa; synovia si ju vôbec nevšimli, ale nevestám nedala od strachu ani dýchať. Nie náhodou v istej ruskej pesničke svokra spieva: „Aký si mi ty, synu, ako držiš rodinu, keď nebiješ ženu, ženu mladicu...“ Raz som si zmyslel zastať sa neviest a pokúsil som sa vzbudiť Tchorov súcit; pokojne ma odbavil poznámkou: „Že sa vám chce zapodievať takými... hlúposťami - nech sa baby hašteria... Robiť medzi nimi poriadky - ako oleja do ohňa prilievať, nehodno si s nimi ruky špiniť.“ Zlostná starena kedy-tedy zliezla z pece, privábila z pitvora domáceho psa volaním: „Pod' sem, psíček, pod' sem!“ a potom ho mlátila kutáčom po chudom chrbte; alebo si stala pod ostrešie a „ziapala“ (ako sa vyjadroval Tchor) na všetkých okoloidúcich. No vlastného muža sa predsa len bála, a keď jej rozkázal, pobrala sa znova na pec. Neobyčajne zaujímavé bolo počúvať Kalinyča a Tchora, keď sa ich škriepka týkala pána Polutykina. „Vravím ti, Tchor, pánovi daj pokoj,“ vyhlásil Kalynič. „Tak prečo ti nedá ušiť čižmy?“ namietol Tchor. „Ba ešte čižmy...! A načo by mi boli? Veď som sedliak...“ - „Aj ja som sedliak, a pozri...“ Tchor zdvihol nohu a ukázal Kalinyčovi čižmu, ušitú nebodaj z mamutej kože. „No hej, ale či sa ti my môžeme rovnať?“ odvetil Kalinyč. „Aspoň na krpce by ti mal dať: veď s ním chodíš na poľovačku; akiste každý deň jedny zoderieš.“ - „Dáva mi na krpce.“ - „Hej, vlni ti frcol desať kopejok.“ Kalinyč sa namrzene odvrátil, no Tchor sa tak smial, že mu malé očka vôbec nebolo vidieť.

Kalinyč dosť pekne spieval a vedel zahrať i na balalajke. Tchor ho len počúval a počúval, potom zrazu sklonil hlavu nabok a začal užialene nôtiť. Jeho obľúbená pesnička bola: „Osud môj, osud ťažký!“ Feďa si nedal ujsť príležitosť utiahnuť si z otca. „Čo si sa tak rozčítal, starký?“ Ale Tchor si len podopieral hlavu rukou a so zatvorenými očami žalostil nad svojím ťažkým osudom... No v bežnom čase nebolo usilovnejšieho človeka ako on: ustavične voľačo majstroval - voz opravoval, plot podopieral, postroje prezeral. Na veľkú čistotu si však nepotrpel, a keď som mu to raz vyčítal, odvetil mi, že „chalupa musí páchnuť človečinou“.

- Všimni si, - oponoval som mu, - ako čisto má Kalinyč vo včelíne.

- Pán môj, včely by sa tam inak nedržali, - vzdychol si.

Pri inej príležitosti sa ma spýtal: „A ty máš svoj rodový majetok?“ - „Mám.“ - „Ďaleko odtiaľto?“ - „Zo sto vierst.“ - „A žiješ na svojom majetku, milosťpán?“ - „Hej, žijem.“ - „Podistým sa poväčšine s flintou zabávaš?“ - „Tak je, máš pravdu.“ - „Dobre robíš, milosťpán: strieľaj si tetrovy do chuti, ale starostu vymieňaj čím častejšie.“

Na štvrtý večer poslal pán Polutykin po mňa. Ľúto mi bolo rozlúčiť sa so starkým. Spolu s Kalinyčom sme nasadli na voz. „No, zbohom, Tchor, dobre sa maj,“ povedal som. „Zbohom, Fed'a!“ - „Zbohom, milosťpán, zbohom, a nezabudni na nás.“ Voz sa pohol; zore sa ešte len zapalovali. „Zajtra bude krásne počasie,“ poznamenal som, hľadiac na jasné nebo. „Nie, bude pršať,“ vyhlásil Kalinyč, „hen kačky sa pľačkajú a tráva veľmi tuho vonia.“ Zabočili sme medzi kroviská. Kalinyč si začal ticho nôtiť, natriasajúc sa na sedisku, a jednoducho pozeral na zore...

Na druhý deň som opustil pohostinný dom pána Polutykina.

Jermolaj a mlynárka

Večer sme sa s poľovníkom Jermolajom vybrali na sluky... No nie som si istý, či všetci moji čitatelia vedia, ako sa chodí na sluky. Tak počúvajte, vážení.

Zjari, štvrt' hodiny pred západom slnka, vojdete do horičky s puškou, bez psa. Nájdete si miesto dakde pri kraji, poobzeráte sa, prezriete si roznetku, žmurknete na spoločníka. Prejde štvrt' hodiny. Slnko zapadlo, ale v hore je ešte svetlo; povetrie je čisté a priezračné; vtáci džavotavo štebocú; mladá tráva sa veselo jagá ako smaragd... čakáte. Dnu v lese sa postupne stmieva; krvavé svetlo večerných zôr sa pomaly plazí hore koreňmi a kmeňmi stromov, vystupuje čoraz vyššie, prechádza zo spodných, ešte takmer holých konárov na nehybné, usínajúce vrchovce... Už aj vrchovce stemneli; rumenné nebo belasie. Les

vonia čoraz tuhšie, zľahka zavialo teplou vlhčinou; závan vetra vo vašej blízkosti znehybnie. Vtáci usínajú - nie všetci naraz - podľa druhov: práve stíchli pinky, o niekoľko sekúnd červienky, po nich strnádky. V hore sa čoraz väčšmi stmieva. Stromy sa zlievajú do veľkých čiernych hradieb; na belasom nebi sa bojzливо zjavujú prvé hviezdíčky. Všetci vtáci spia. Iba žltochvosty a maličké d'atle ešte ospanlivo popiskujú. Už zmĺkli aj ony. Ešte posledný raz sa vám ozval nad hlavou zvonivý hlas kolibiarika; kdesi smutne vykrikla vlha, prvý raz zaklokotal slávik. Srdce sa vám zvieria očakávaním a zrazu - ale to pochopia len poľovníci - zrazu sa v hlbokom tichu ozve charakteristické kvorkanie a pískanie, ozve sa rovnomerný trepot obratných krídel a - hôrna sluka s krásne skloneným dlhým zobákom ladne vyletí spoza tmavej brezy v ústrety vášmu výstrelu.

Nuž tomuto sa hovorí „čakať na sluky“.

Teda vybrali sme sa s Jermolajom na sluky; ale prepáčte, vážení: najprv vás musím zoznámiť s Jermolajom.

Predstavte si vysokého, chudého, okolo štyridsaťpäťročného chlapa s dlhým tenkým nosom, úzkym čelom, strapatými vlasmi a širokými posmešnými ústami. Tento človek chodil v zime v lete v žltkastom nankinovom plášti nemeckého strihu, no prepásanom širokým plátenným opaskom; nosil belasé nohavice a perziánom obšitú čiapku, ktorú mu v dobrej nálade venoval skrachovaný statkár. Na opasok si priväzoval dve vrecká: jedno spredu, obratne zložené vo dvoje - na strelný prach a na broky, druhé zozadu - na úlovok; fujtáše vyťahoval z vlastnej, zrejme bezodnej čiapky. Z peňazí získaných predajom diviny si mohol poľahky kúpiť nábojník a kapsu, ale táto možnosť mu nikdy ani len na um nezišla, a naďalej nabíjal pušku starým spôsobom, vzbudzujúc údiv pozorovateľov tým, ako majstrovsky sa vyhýbal nebezpečenstvu, že vysype, alebo pomieša broky a strelný prach. Mal jednohlavňovú pušku s kresadlom, vyznačujúcu sa navyše neprijemným zvykom tvrdo „kopat“, zásluhou čoho mal Jermolaj pravé líce vždy trocha pripuchnuté. Ani skúsený človek si nevedel vysvetliť, ako sa z tejto pušky dá trafiť, ale Jermolaj vždy trafil. Mal stavacieho psa menom Valetka - bol to prečudesný tvor. Jermolaj mu nikdy nedával žrať. „Ešte

psa budem kŕmiť,“ pozastavoval sa, „okrem toho pes je múdre zviera, sám si nájde potravu.“ A naozaj: hoci Veletka udivoval každého, ešte aj toho najľahostajnejšieho pozorovateľa svojou nesmiernou vychudnutosťou, predsa žil - a žil dlho; ba i pri svojom postavení ani raz neušiel, ani neprejavil túžbu opustiť svojho pána. Iba jediný raz za mladi, keď v ňom vzplanula láska, utiekol na dva dni; ale táto pochabosť ho veľmi rýchlo prešla. Vynikajúcou Valetkovou vlastnosťou bola jeho neuveriteľná ľahostajnosť voči všetkému na svete... Keby sa nehovorilo o psovi, použil by som výraz „rozčarovanosť“. Zvyčajne sedel - krátky chvost vtiahnutý pod zadkom - a mračil sa, kedy-tedy sa strhol, ale nikdy sa neusmial. (Ako je známe, psi sa vedia usmievať, a to ešte veľmi milo.) Bol nesmierne škaredý a nikto zo zaháľajúceho služobníctva si nedal ujsť príležitosť, aby si štipľavo neutiahol z jeho výzoru; ale všetky posmešky, ba aj údery znášal Valetka prekvapujúco pokojne. Osobitné potešenie poskytoval kuchárom, ktorí zaraz nechali robotu a s krikom a nadávaním sa rozbehli za ním, ak podľahol slabosti, ktorá nie je len vlastnosťou psov, a vopchal hladný ňufák do odchýlených dverí vábivo teplej a voňavej kuchyne. Ako poľovný pes vynikal neúnavnosťou a mal výborný ňuch; ale ak náhodou dohonil postreleného zajaca, s pôžitkom ho zožral celého do poslednej kostičky dakde v chládku pod zeleným kríčkom, v úctivej vzdialenosti od Jermolaja, ktorý klial a nadával, až sa hory zelenali.

Jermolaj patril starosvetskému statkárovi, jednému z mojich susedov. Starosvetskí statkári nemajú radi „kulíky“ a pridŕžajú sa domácej hydiny. Iba pri osobitných príležitostiach, ako sú narodeniny, meniny a voľby, pustia sa kuchári starosvetských statkárov do prípravy týchto vtákov s dlhým zobákom a v horlivosti, vlastnej ruskému človeku - keď ani sám poriadne nevie, čo robí - vymýšľajú k nim také zložité prísady, že hostia si poväčšine len zvedavo a pozorne obzerajú podané jedlá, ale vôbec sa ich neodvážia okúsiť. Jermolaj mal za povinnosť dodávať panskej kuchyni mesačne zo dva páry tetrovov a jarabíc, inak si mohol žiť, kde chcel a ako chcel. Zriekli sa ho ako na nijakú prácu nesúceho človeka - u nás v Orle by povedali, halaškujúceho.